

خرش شهری و تحولات فضاهای پیرامونی رضوانشهر

دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۴/۱۹

پذیرش نهایی: ۱۴۰۱/۰۷/۱۲

صفحات: ۱۴۸-۱۲۹

میثم تحویل‌داری؛ دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.
نصرالله مولایی‌هشجین؛ استاد گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.
تیمور آمار؛ دانشیار گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.

روستاهای پیراشهری به واسطه مکان قرارگیری خود همواره در معرض تحولات بسیاری قرار دارند، بخشی از این تحولات به دلیل داشتن راه ارتباطی با شهرها و توسعه کالبدی شهرهاست. از آنجائی که توسعه کالبدی شهر به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر روستاهای پیرامونی تأثیرگذار است این مقاله باهدف تحلیل اثرات توسعه کالبدی شهر رضوانشهر بر روستاهای پیرامون خود سعی در آشکار نمودن نحوه اثرگذاری و شناساندن پیامدهای نامطلوب و مطلوب آن دارد. جامعه آماری تحقیق کلیه سکونتگاه‌های روستایی پیرامون شهر رضوانشهر (۸ روستا) می‌باشد که با شهر راه ارتباطی دارند. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی بوده و به کمک ابزار پرسشنامه (۳۳۰ نمونه) اطلاعات موردنیاز از سطح روستاهای مورد مطالعه جمع‌آوری شده است. نتایج تحقیق نشان داد، توسعه کالبدی شهر رضوانشهر، بیشترین تأثیر را برافزایش قیمت زمین مسکونی با میانگین ۶/۷۳ و کمترین تأثیر را بر حفظ منابع طبیعی با میانگین ۳/۲۴ داشته است. نتایج تحلیل رگرسیون نیز نشان داد، توسعه کالبدی شهر رضوانشهر به ترتیب بر تحولات اقتصادی، تحولات محیطی و اکولوژیک، تحولات اجتماعی-فرهنگی و تحولات کالبدی روستاهای پیرامون شهر اثرگذار بوده است. درنهایت براساس نتایج تکنیک کوپراس، توسعه کالبدی شهر رضوانشهر بیشترین تأثیر را به ترتیب در روستاهای پونل، اردجان، میانرود، الله بخش محله، طارمسرا، ساسانسرا، لاکتاسرا، روشننده نهاده است که البته این رتبه‌بندی با واقعیت مشاهده‌شده در بررسی‌های میدانی مطابقت دارد.

چکیده

واژه‌های

کلیدی:

خرش شهری،
روستاهای
پیراشهری،
رضوانشهر.

رشد جهانی شهری در ۳ دهه گذشته به‌طور قابل توجهی از پیش‌بینی‌ها و آنچه برای حفظ رشد جمعیت جهان ضروری بود (۹/۸۰ در مقابل ۰/۵۲) فراتر رفته است (Li and et al, 2020: 913-927). از آنجایی که تقاضای انسان برای زمین و سکونتگاه‌ها، همچنین زیرساخت‌ها در حال افزایش است، شهرنشینی به‌طور فزاینده‌ای فراتر از مناطق شهری یکپارچه و اطراف آن‌ها می‌رود که منجر به گسترش شهری نیز می‌شود. مناطق شهری جدید عمدتاً جایگزین زمین‌های کشاورزی (۰/۷۰) شده‌اند و پس از آن علفزارها و جنگل‌ها (به ترتیب ۰/۱۲ و ۰/۹) قرار گرفته‌اند (Concepción, 2021: 1063). شهرنشینی که با تغییرات جمعیتی و گسترش زمین شهری مشخص می‌شود، شدیدترین و برگشت‌ناپذیرترین شکل استفاده از زمین است و تأثیرات آن بسیار فراتر از مرزهای فیزیکی شهر است (Sun and Zhao, 2018: 302-313). در این راستا، بخش بزرگی از جمعیت شهری در مناطق پیراشهری زندگی می‌کنند، در این راستا، چگونگی مدیریت این مناطق به‌عنوان یکی از موضوعات کلیدی در برنامه‌ریزی فضایی و توسعه پایدار شهری و روستایی در قرن بیست و یکم مطرح شده است (ژائو، ۲۰۱۳: ۶۸). به عقیده داگلاس (Douglas, 1998: 20)، براساس الگوی فضایی توسعه شهری-روستایی در مورد کشورهای در حال توسعه، شهرها که حاصل سیاست‌های تمرکزگرایانه است، با رشدی فزاینده گسترش بی‌حد و حصری پیدا کرده‌اند. نتیجه این شرایط خزش به سمت روستاهای پیرامونی از طریق خروج جمعیت و واحدها و بنگاه‌های اقتصادی و کارگاهی بده است. در این راستا، هر چه روستاهای پیرامونی توانمندی درونی بیشتری داشتند، جریان تحولات اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، و زیست‌محیطی در آن‌ها سریع اتفاق افتاده است. در واقع هر چه فاصله روستاها از شهرها کمتر بوده و تأسیسات و تجهیزات بیشتری در روستا وجود داشته (افراخته و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۰۲)، اثرات شهرنشینی و توسعه کالبدی در آن‌ها بیشتر بوده است. ایران نیز با اتخاذ راهبردهای تمرکزگرایانه در نظام برنامه‌ریزی خود، و توسعه کالبدی شهرها، تحولاتی در مناطق پیرامون خود ایجاد کرده است، به‌طوری که در استان گیلان، شهرستان رضوان‌شهر از مهم‌ترین عرصه‌هایی می‌باشد که توسعه کالبدی آن تحولات اقتصادی و اجتماعی و... را برای روستاهای پیرامون خود ایجاد کرده است. این‌گونه رشد شتابان و روندهای حاکم بر آن از منظر کالبدی پیامدهایی به‌ویژه در الگوی ساخت مسکن، نظام کاربری زمین، برخورداری از تسهیلات رفاهی، خدمات زیربنایی و... (افراخته و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۰۲)، را برای روستاهای پیرامون خود موجب شده است. علت اصلی بروز این تحولات را می‌توان در روابط و پیوندهای بین شهر و مناطق پیرامون خود جستجو کرد.

در راستای موضوع پژوهش، مطالعات صورت گرفته در سطح داخلی و خارجی حول محوریت خزش شهری و تغییرات کاربری اراضی بوده است، و کمتر مطالعه‌ای در زمینه اثرات توسعه کالبدی شهر بر روستاهای پیرامونی صورت گرفته است. ولیکن در این قسمت از پژوهش، سعی گردیده شد به مطالعاتی که همپوشانی و همخوانی با موضوع پژوهش حاضر دارند، پرداخته شود.

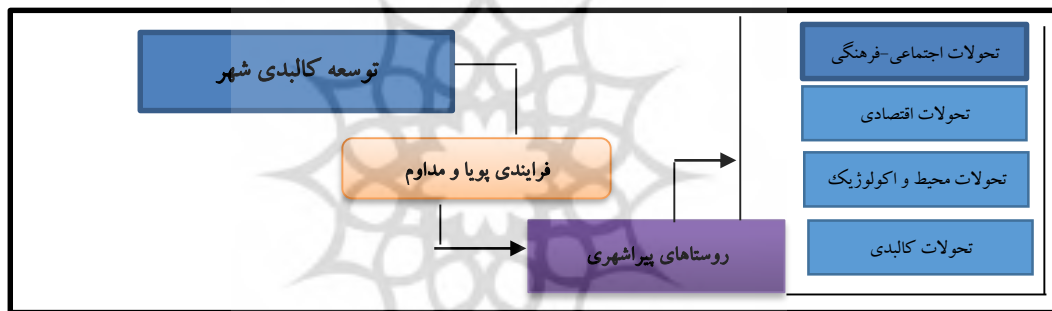
ابراهیمی (۱۳۹۷) در مقاله خود با عنوان بررسی نقش کالبدی - فیزیکی شهر ارومیه بر مسکن سکونتگاه‌های روستاهای پیرامون سه روستا در فاصله ۱۵، ۱۰، ۵ کیلومتری از شهر ارومیه برگزیده شده و مورد بررسی و مطالعه قرار داده شده است. نتیجه حاصل از این اطلاعات و مطالعات وضع موجود بیانگر این بود که با کاهش فاصله از شهر ارومیه تشابهات کالبدی روستاها افزایش یافته و با افزایش فاصله از شهر ارومیه توسعه‌یافتگی روستاها افزایش یافته است. احمدی و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهشی تحت عنوان، اثرات پیوندهای روستایی-شهری بر تحولات کالبدی-فضایی

نواحی پیراشهری مورد: سکونتگاه‌های محمودآباد و آنتشگاه شهر کرج، به این نتایج دست یافتند، همه معیارهای منتخب در روستاهای هدف دچار تحول شده است و بیشترین تغییر و تحول مربوط به شاخص‌های مسکن روستایی بوده است. در واقع تقویت هسته‌های اصلی و شکل‌گیری هسته‌های جدید فرعی شهری در منطقه رجایی شهر و باغستان شهر کرج از مهم‌ترین تأثیرات تعاملات روستاهای پیرامونی با شهر کرج بوده است. توکلی و نعیم‌آبادی (۱۳۹۸)، در پژوهشی تحت عنوان، خزش شهری و تغییرات کاربری اراضی فضاهای پیراشهری نیشابور، به این نتایج دست یافتند، محله‌هایی در شهرستان نیشابور وجود دارد که در نتیجه توسعه شهری، روستاهای اطراف به آن‌ها ادغام شده‌اند، در بیشتر این محلات روند و توسعه شهری به اندازه‌ای زیاد بوده که تغییرات قابل ملاحظه‌ای در تغییرات اراضی کشاورزی ایجاد شده است، و به عبارت دیگر، باعث تغییر کاربری تولیدی به مصرفی و خدماتی شده است. جوانشیری و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهشی تحت عنوان، تحلیل و آینده‌نگری تحولات کالبدی سکونتگاه‌های روستایی پیراشهری واقع در حریم کلان‌شهر مشهد، به این نتایج دست یافتند، بیشترین تغییر کاربری در محدوده‌های ساخته شده بود و کاربری‌های ساخته شده به شدت افزایش یافته و کاربری‌های باغ‌ها و زمین‌های کشاورزی کاهش شدیدی داشته است. خسروی و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله خود با عنوان تحلیل فضایی اثرات گسترش فیزیکی کلان‌شهرها بر روستاهای پیرامون (مطالعه موردی: کرمانشاه) با استفاده از تکنیک‌های دیمتل و ویکور به تجزیه و تحلیل اطلاعات پرداخته است. در این پژوهش سه بعد (اجتماعی، اقتصادی و کالبدی) در ۹ شاخص مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج مدل دیمتل نشان داد از میان ابعاد مورد بررسی بعد کالبدی و از میان شاخص‌های مورد مطالعه شاخص (C8)، (دسترسی به خدمات و امکانات عمومی)، در اولویت قرار دارند. ملک‌پورهشجین و همکاران (۱۴۰۰)، در پژوهشی تحت عنوان، تحلیل تطبیقی اثرات و پیامدهای سیاست‌گذاری‌های کالبدی برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۰-۹۵) (روستاهای جلگه‌ای و کوهستانی غرب گیلان مورد: طرح هادی روستایی)، به این نتایج دست یافتند، در طی سال‌های مذکور و در طول برنامه پنجم حدود ۷۰ درصد از کل طرح هادی مصوب و اجرایی غرب گیلان را بخش جلگه‌ای به خود اختصاص داده است. جوزاک و همکاران (۱۴۰۱)، در پژوهشی تحت عنوان، تحلیل اثرات و پیامدهای الحاق روستا به شهر (مورد: روستاهای الحاقی به شهر آمل)، به این نتایج دست یافتند، روستای شادمحل (۳/۰۳)، روستای کلاکسر (۲/۹۹)، روستای قرق (۲/۸۵) به ترتیب بالاترین و پایین‌ترین میانگین را دارا می‌باشند. آثار الحاق روستاهای مورد مطالعه به شهر آمل در بعد اقتصادی به طور نسبی مثبت بوده ولی در بعد اجتماعی و فرهنگی تأثیرات منفی داشته، در بعد محیطی و کالبدی در نماگرهای دسترسی‌ها تأثیرات مثبتی را در روستاهای مورد مطالعه داشته است. یار و همکاران (۲۰۱۶)، در پژوهشی تحت عنوان، ارزیابی تأثیر پراکندگی شهری در تبدیل زمین‌های زراعی به محیط ساخته شده در اراضی حاصلخیز دره پیشاور، به این نتایج دست یافتند، محیط ساخته شده در شهر از ۳۰ درصد در سال ۱۹۹۰ به بیش از ۶۳ درصد در سال ۲۰۱۰ دو برابر شده است. رشد در منطقه ساخته شده بدون برنامه‌ریزی، منجر به پراکندگی زیاد شهری با عواقب مضر زیست‌محیطی و اجتماعی شده است. تیان و همکاران (۲۰۱۷)، در پژوهشی تحت عنوان، نقش برنامه‌ریزی و اندازه‌گیری پراکندگی شهری شانگهای چین از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۰، به این نتایج دست یافتند، از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۵ زمین‌های شهری ۱۲۴/۸ درصد افزایش یافته که بیش از دو برابر نرخ رشد جمعیت شهری می‌باشد. در نتیجه فشار زیادی بر محیط‌زیست وارد می‌کند و نیاز است تغییرات اجتماعی و اقتصادی در چین از استراتژی زمین محور به استراتژی

انسان‌محور با رویکرد برنامه‌ریزی جامع شامل جنبه‌های اقتصادی و اجتماعی تغییر کند. راثو (۲۰۲۰)، در پژوهشی تحت عنوان، برنامه تلفیق جامع زمین به‌عنوان یک سیاست توسعه برای احیای روستاها در شهر هوآی در کشور چین، به این نتایج دست یافتند، تلفیق زمین‌های کشاورزی به‌صورت جامع، ابزاری مفید در ارتقای حیات روستایی از طریق ادغام توسعه شهری و روستایی است.

شهرنشینی فرایندی پویاست که دو جزء اساسی دارد: مهاجرت روستا-شهری و گسترش اراضی شهری. در این زمینه، شناسایی مقیاس و ترکیب شهرنشینی اهمیت دارد. از آنجا که شهرنشینی پدیده‌ای پویاست، بررسی وضعیت سکونت در حال حاضر و گذشته ضروری است (Chen and Song, 2014: 485). شهرنشینی با منافع زیادی همراه است، از جمله تنوع، کارایی بازار، فرصت‌های شغلی، آموزش و بهبود سلامت (Christopher, 2008: 766). این منافع، جریان‌های ادامه‌دار از جمعیت را از نواحی روستایی به شهرها جذب می‌کند. با شتاب گرفتن سرعت شهرنشینی، اکوسیستم‌های طبیعی به‌طور فزاینده‌ای با شهرها جایگزین می‌شوند (Shen et al, 2012: 32-39). با تشدید رشد و گسترش شتابان، برخی شهرها با پدیده حباب شهرنشینی مواجه می‌شوند، پدیده‌ای که در نتیجه پیشی گرفتن سرعت گسترش نواحی شهری از سرعت رشد جمعیت شهری حادث می‌شود (Zhou and et al, 2015: 9) موضوع پیراشهری به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، به دلیل شهرنشینی شتابان و مستمر اهمیت فزاینده‌ای می‌یابد. پیراشهری فرایند پیچیده شهری است که متأثر از عوامل مختلف، جلوه‌های متفاوتی را در کشورهای گوناگون به نمایش می‌گذارد و تغییرات عمده‌ای را در کاربری زمین از طریق توسعه مسکن و صنعت در مناطق پیرامونی شهر ایجاد می‌کند (Zhao, 2013: 68-76). پیراشهر و پیراشهرنشینی عموماً تعاریف قاطعی ندارند. آن‌ها را اغلب، و به‌خصوص در کشورهای در حال توسعه، مناطق به‌تازگی شهری‌نشین شده واقع در حاشیه‌های شهرها، که محل اتصال حومه به شهر تلقی می‌شود، توصیف می‌کنند (MCGREGOR, et al, 2006: 14). از یک چشم‌انداز اروپایی، نواحی پیراشهری غالباً به‌عنوان نواحی مختلف تحت نفوذ شهر، اما با مورفولوژی و ریخت‌شناسی روستایی، در نظر گرفته می‌شود (Caruso, 2015: 131). شورای اروپا (CEMAT, 2007:16) پیراشهر را یک ناحیه در حال گذار از محیط به‌شدت روستایی به محیطی کاملاً شهری توصیف می‌کند که تحت فشار فراوان برای توسعه شهری است (Bertrand, 2007: 1-35). از سوی دیگر، ناحیه پیراشهری می‌تواند صرف‌نظر از ناپایداری‌اش، گونه جدیدی از شکل‌گیری یک منظر دائمی شهری باشد. افزون بر این، توسعه ضرورتاً محدود به توسعه کالبدی و صرفاً با ویژگی‌های شهری نیست، بلکه اغلب با ظهور فعالیت‌های شهری در مناطق روستایی مثل مزرعه‌داری از سر سرگرمی و خانه‌های دوم شخیص داده می‌شود (Briquel and Collicard, 2015:19-40, Caruso, 2015: 131). در واقع ساکنان حتی اگر در الگوی فضایی به‌شدت شهری هم زندگی نکنند، به خاطر شیوه زندگی و تمرکز جمعیتی بر روی شهری‌شدن، برای مثال تأکید بر یگانگی و ویژگی خاص منطقه خود، می‌توانند شهری در نظر گرفته شوند. این تحولات شهری که جایی خارج از هسته شهری رخ می‌دهند می‌توانند به‌طور خلاصه با اصطلاح پیراشهرنشینی تعریف شوند (رفیعی و همکاران، ۱۳۹۹: ۳۴). در این راستا، میزان رشد شهری و فرم فضایی آن متأثر از عوامل مختلف فیزیکی، اجتماعی-اقتصادی، مجاورت و همسایگی و سیاست‌های کاربری زمین است (Tan and et al, 2014: 268). با توسعه شهر ممکن است بسیاری از زمین‌های زیر کشت یا دارای قابلیت کشاورزی در مجاور شهرها (روستاها، پیراشهری) تحت پوشش ساختمان‌ها، تأسیسات شهری، راه‌ها و ... قرار بگیرند. به این ترتیب، پیش‌روی فضاهای باز و کمربندهای سبز، همچنین تعرض به آن‌ها از بارزترین پدیده توسعه

کالبدی شهرها محسوب می‌شود (طاهرخانی و افتخاری، ۱۳۸۳: ۹۳). از این رو، توسعه‌ی کالبدی شهر، فرایندی پویا و مداوم است که طی آن محدوده‌های فیزیکی شهر و فضاهای کالبدی آن در جهت‌های عمودی و افقی از حیث کمی و کیفی افزایش می‌یابند و اگر این روند سریع و بی‌برنامه باشد به تنسيق فیزیکی متعادل و موزون فضاهای شهری نخواهد انجامید و در نتیجه سامانه‌های شهری را با مشکلات عدیده‌ای مواجه خواهد ساخت (فردوسی، ۱۳۸۴: ۱۸). بنابراین رشد و توسعه کالبدی شهر، فرایندی پویا و مداوم است که اگر سریع و بی‌برنامه باشد، علاوه بر اینکه ترکیب فیزیکی مناسبی از فضاهای شهری را پدید نمی‌آورد، مشکلات عدیده‌ای را در زمینه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی برای شهر و مناطق پیراشهری آن فراهم خواهد کرد. چنین شکلی از توسعه شهر، الگوی شهر بیماری است که دچار آسیب‌های ناشی از این بی‌نظمی شده است (وارثی و همکاران، ۱۳۹۱: ۸۲). رشد کالبدی شهرها به‌ویژه در شهرهای کشورهای در حال توسعه با تحرکات مرکز-پیرامون همراه بوده که با دو نتیجه متضاد روبه‌روست، فشار بر خدمات عمومی در مناطق حاشیه‌ای شهر، و اصرار بر رشد کالبدی شهر در مناط جدید که دولت را با مشکل تأمین امکانات و تسهیلات عمومی در بافت‌های جدید پیرامونی روبه‌رو می‌کند (عزیزپور و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۱۲-۱۱۳).

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

در این راستا، روستاهای پیرامون شهرستان رضوان‌شهر در استان گیلان، از جمله نواحی پیرامونی است که در چندین سال اخیر تحت تأثیر موقعیت خاص ارتباطی و نزدیکی با رضوانشهر تحولات شتابان و عمیقی را در زمینه‌های مختلفی همچون الگوی مسکن و بافت روستایی-شهری، کاربری اراضی، ویژگی‌های جمعیتی، وضعیت اقتصادی و اشتغال را تجربه کرده است. انتقال سرمایه از شهر و ایجاد صنایع، کارگاه‌ها و کارخانه‌های شهری، هجوم نیروی کار به این روستاها را در پی داشته است. همچنین پدیده خانه‌های دوم در روستاهای پیرامون این شهرستان در حال گسترش است و شهرنشینان سرمایه زیادی را برای خرید زمین‌های روستایی و ساخت‌وساز خانه‌های ویلایی به این روستاها وارد کرده‌اند. بنابراین، توسعه کالبدی شهر رضوانشهر به سمت روستاها، پیامدهای مثبت و منفی به دنبال دارد که آگاهی از آن‌ها در برنامه‌های توسعه روستایی بسیار کارآمد است. جهت شناسایی این گونه پیامدها لازم است ابتدا اثرات توسعه کالبدی شهرها بر روستاها مورد مطالعه بررسی و از آنجائی که این گونه پیامدها و اثرات در نواحی مختلف متفاوت است، تحقیق حاضر باهدف تحلیل توسعه کالبدی شهر بر روستاهای پیرامونی، به بررسی این امر در روستاهای پیرامون شهر رضوانشهر نموده است. محقق در طول تحقیق به دنبال نشان دادن ارتباط بین توسعه کالبدی شهر و مؤلفه‌هایی

محیطی-اکولوژیک، اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی و کالبدی است و سعی دارد به این سؤال اساسی پاسخ دهد که توسعه کالبدی شهری رضوانشهر بر کدام‌یک از مؤلفه‌های (اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و محیطی) بیشترین تأثیر را داشته است؟ و آیا این تأثیر در بین سکونتگاه‌های پیراشهری متفاوت است؟

روشن‌شناسی

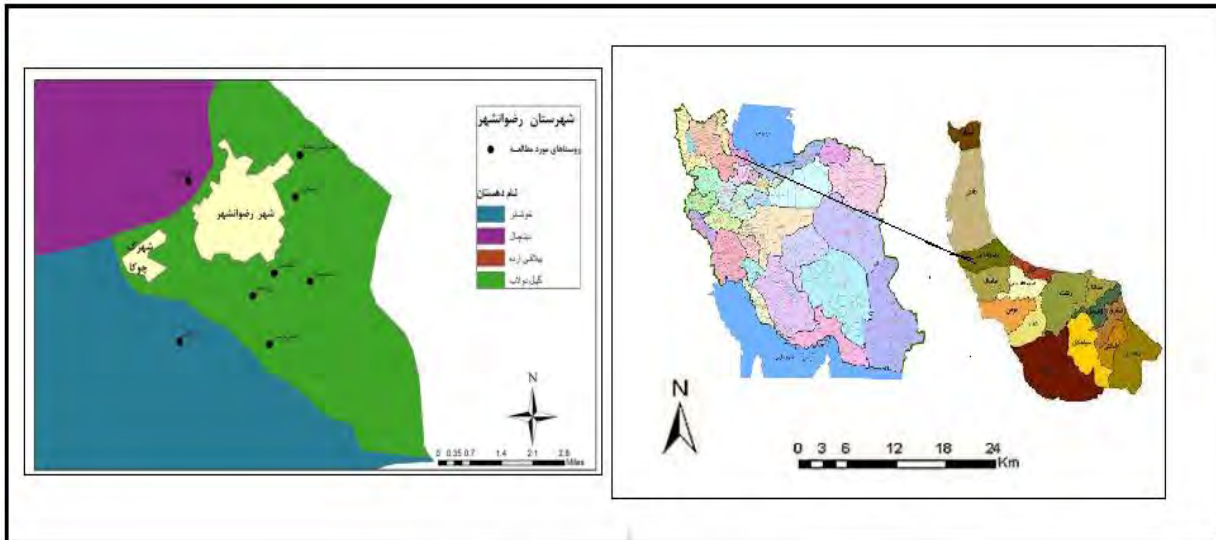
پژوهش حاضر از نظر ماهیت توصیفی- تحلیلی و از نظر هدف کاربردی است. اطلاعات موردنیاز به کمک اطلاعات اسنادی و میدانی جمع‌آوری شده است که جهت جمع‌آوری اطلاعات اسنادی از ابزار فیش‌برداری و اطلاعات میدانی پرسشنامه بهره‌برده شده است. در بخش آمار توصیفی به جمع‌بندی اطلاعات به‌دست آمده از پرسشنامه‌های روستایی پرداخته شده و در بخش آمار تحلیلی از تکنیک‌های رگرسیون خطی و کوپراس بهره‌برده شده است. روایی پرسشنامه به کمک کارشناسان و اساتید امور روستایی تأیید و جهت تأیید پایایی آن تعدادی پرسش‌نامه در جامعه نمونه تکمیل و به کمک آلفای کرونباخ (۰,۹۹۵) مورد تأیید قرار گرفت. جامعه آماری تحقیق ۸ سکونتگاه روستایی پیرامون شهر رضوانشهر می‌باشد که با آن راه ارتباطی دارد. حجم نمونه با توجه به مجموع تعداد خانوار در روستاهای مورد مطالعه (۲۳۳۳ خانوار) ۳۳۰ نمونه می‌باشد جدول (۱).

جدول ۱. تعداد نمونه اولیه و نهایی برای روستاهای مورد مطالعه پیرامون شهر رضوانشهر

ردیف	شهرستان	بخش	دهستان	آبادی	جمعیت	خانوار	نمونه اولیه	نمونه نهایی
۱	رضوانشهر	مرکزی	گیل دولاب	اردجان	۲۴۰۸	۷۳۷	۱۰۴/۳	۱۰۴
۲				خوشابر	۲۸۹۲	۹۲۲	۱۳۰/۴۷	۱۳۱
۳				الله بخش محله	۵۲۳	۱۶۹	۲۳/۹۲	۲۴
۴				لاکتاسرا	۲۳۴	۷۲	۱۰/۱۹	۱۰
۵				میانرود	۵۲۹	۱۶۸	۲۳/۷۷	۲۴
۶				روشنده	۱۹۷	۶۲	۸/۷۷	۹
۷				طارمسرا	۳۲۴	۱۰۷	۱۵/۱۴	۱۵
۸				ساسانسرا	۲۸۴	۹۵	۱۳/۴۴	۱۳
	جمع کل				۷۳۹۱	۲۳۳۲	۳۳۰	۳۳۰

شهرستان رضوانشهر یکی از شهرستان‌های استان گیلان در شمال ایران است. مرکز این شهرستان شهر رضوانشهر است. این شهرستان در شمال غربی این استان، بین سواحل دریای خزر و رشته‌کوه‌های تالش قرار دارد و از دو بخش جلگه‌ای و کوهستانی تشکیل شده است. این شهرستان از شمال به دریای خزر و شهرستان تالش، از غرب به شهرستان خلخال، از جنوب به شهرستان‌های صومعه‌سرا و ماسال و از شرق با شهرستان بندر انزلی مرز مشترک دارد. مساحت این شهرستان ۲۹۴/۷۷۰ کیلومتر مربع است که حدود ۴۰ درصد آن عرصه‌های کوهستانی جنگلی و مرتعی و بیلاقی و ۳۰٪ نیز جلگه‌ای و ساحلی است. آب‌وهوای این شهرستان در بخش ساحلی و جلگه‌ای مرطوب و در کوهستان‌ها نیمه مرطوب است، میانگین بارش سالانه این شهرستان ۱۰۰۰ تا ۱۴۰۰ میلی‌متر که از ساحل و جلگه به سمت کوهستان کاهش

می‌یابد. این شهرستان دارای ۲ بخش مرکزی و پره سر، ۲ شهر رضوانشهر و پره سر، ۴ دهستان دیناچال، بیلاقی ارد، خوشابر، گیل دولاب و ۱۱۰ روستا و ۲۵ دهیاری است.

شکل ۲. نقشه موقعیت سکونتگاه‌های پیراشهری در شهرستان رضوانشهر

یافته‌های پژوهش

یافته‌های این بخش شامل یافته‌های توصیفی و یافته‌های تحلیلی می‌باشد.

یافته‌های توصیفی

یافته‌های توصیفی تحقیق نشان می‌دهد از مجموع ۳۳۰ نفر پاسخگو ۸۰/۹۱ درصد مردان و ۱۹/۰۹ درصد زنان می‌باشند که در گروه‌های سنی مختلف قرار دارند. از نظر سطح تحصیلات بیشترین تعداد پاسخگویان زیر دیپلم می‌باشند که دلیل آن انتخاب سرپرستان خانواده به‌عنوان پاسخگوی مطلوب است. اغلب پاسخگویان (۷۰/۳ درصد) مشغول به فعالیت هستند.

جدول ۲. اطلاعات توصیفی پاسخگویان

شاخص	متغیر	فراوانی	درصد	شاخص	متغیر	فراوانی	درصد
جنس	مرد	۲۶۷	۸۰/۹۱	تحصیلات	زیر دیپلم	۱۰۵	۳۱/۸۲
	زن	۶۳	۱۹/۰۹		دیپلم	۹۲	۲۷/۸۸
سن	۲۹-۲۰	۶۲	۱۸/۷۹		کاردانی	۷۳	۲۲/۱۲
	۳۹-۳۰	۳۲	۹/۷		کارشناسی	۳۴	۱۰/۳
	۴۹-۴۰	۱۰۲	۳۰/۹۰		کارشناسی ارشد	۲۳	۶/۹۷
	۵۹-۵۰	۸۵	۲۵/۷۶		دکتری	۳	۰/۹۱
شغل	۶۰ سال و بیشتر	۴۹	۱۴/۸۵	شاغل	۲۳۲	۷۰/۳	
		۹۸	۲۹/۷	بیکار و جویای کار	۹۸	۲۹/۷	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

یافته‌های تحلیلی

بررسی تحلیل اثرات توسعه کالبدی شهر رضوانشهر بر تحولات اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، کالبدی، محیطی و اکولوژیک

جهت بررسی موضوع، به تحلیل اثرات توسعه کالبدی شهر رضوانشهر بر تحولات محیطی و اکولوژیک (۴ گویه)، اجتماعی-فرهنگی (۱۱ گویه)، اقتصادی (۱۷ گویه)، کالبدی (۲۶ گویه) روستاهای پیرامون شهر رضوانشهر پرداخته شده است. لازم به ذکر است این ویژگی‌ها در راستای پاسخ به فرضیه‌های تحقیق مطالعه و پرسش شده‌اند.

جهت بررسی مؤلفه محیطی و اکولوژیک، (۴) گویه حفظ منابع طبیعی، چشم‌انداز روستا، آلودگی صوتی و آلودگی محیطی بررسی شده است. نتایج فراوانی هر یک از گویه‌ها به شرح جدول (۳) است.

جدول ۳. فراوانی نظرات پاسخگویان در ارتباط با تأثیر توسعه کالبدی شهر رضوانشهر بر تحولات محیطی و اکولوژیک روستاهای

پیرامون

مؤلفه	گویه	فراوانی گویه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین	انحراف معیار
	حفظ منابع طبیعی	تعداد	۱	۸۰	۱۴۷	۷۴	۲۸	۲/۸۵	۰/۸۹
		درصد	۰/۳۰	۲۴/۲۴	۴۴/۵۵	۲۲/۴۲	۸/۴۹		
	چشم‌انداز روستا	تعداد	۳	۵۲	۱۶۶	۹۷	۱۲	۲/۸۱	۰/۷۷
		درصد	۰/۹۱	۱۵/۷۶	۵۰/۳۰	۲۹/۳۹	۳/۶۴		
	آلودگی صوتی	تعداد	۴	۷۳	۱۴۲	۱۰۱	۱۰	۲/۸۸	۰/۸۳
		درصد	۱/۲۱	۲۲/۱۲	۴۳/۰۳	۳۰/۶۱	۳/۰۳		
	آلودگی محیطی	تعداد	۰	۷۲	۱۴۰	۱۰۷	۱۱	۲/۸۳	۰/۸۰
		درصد	۰/۰۰	۲۱/۸۲	۴۲/۴۲	۳۲/۴۲	۳/۳۴		

منبع: یافته‌های میدانی، ۱۴۰۰

مطابق جدول (۳)، پاسخگویان در پاسخ به پرسش‌های فوق‌الغلب گزینه متوسط را انتخاب نموده‌اند به عبارتی از نظر اغلب آن‌ها توسعه کالبدی شهر در سال‌های گذشته تأثیر چشمگیری بر عوامل محیطی و اکولوژیک روستاهای مورد مطالعه نداشته است. در میان گویه‌های مورد بررسی آلودگی صوتی بیشترین میانگین را داراست و این بدان معنی است که توسعه کالبدی شهر سبب ایجاد یا افزایش آلودگی صوتی در روستاهای مورد مطالعه شده است. البته لازم به ذکر است براساس بررسی‌های میدانی این عامل در روستاهای پرجمعیت مانند پونل بیشتر دیده می‌شود.

جهت بررسی مؤلفه اجتماعی و فرهنگی، (۱۱)، گویه سطح سواد، بهداشت، رفاه خانوار، مهاجرت، مشارکت روستاییان، میزان انسجام اجتماعی، شرکت در مراسم و فعالیت‌های مذهبی، اختلاف قومی، میزان جمعیت، شیوه زندگی، تغییر در پوشش محلی بررسی شده است. نتایج به شرح جدول (۴) است.

جدول ۴. فراوانی نظرات پاسخگویان در ارتباط با توسعه کالبدی شهر رضوانشهر و تحولات اجتماعی و فرهنگی روستاهای

پیرامون

مؤلفه	گویه	فراوانی گویه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین	انحراف معیار
	سطح سواد	تعداد	۰	۴۷	۱۹۷	۸۱	۵	۲/۸۷	۰/۶۶
		درصد	۰/۰۰	۱۴/۲۴	۵۹/۷۰	۲۴/۵۵	۱/۵۱		
	بهداشت	تعداد	۰	۳۷	۱۷۱	۱۱۷	۵	۲/۸۳	۰/۶۷
		درصد	۰/۰۰	۱۱/۲۱	۵۱/۸۲	۳۵/۴۵	۱/۵۲		
	رفاه خانوار	تعداد	۰	۳۳	۱۴۳	۱۳۶	۱۸	۲/۵۸	۰/۷۴
		درصد	۰/۰۰	۱۰	۴۳/۳۳	۴۱/۲۲	۵/۴۵		
	مهاجرت	تعداد	۰	۶۱	۱۵۸	۱۰۹	۴	۲/۸۳	۰/۷۳
		درصد	۰/۰۰	۱۸/۴۸	۴۷/۲۷	۳۳/۰۳	۱/۲۲		
	مشارکت روستاییان	تعداد	۰	۵۱	۱۳۹	۱۳۲	۸	۲/۷۱	۰/۷۵
		درصد	۰/۰۰	۱۵/۴۵	۴۲/۱۳	۴۰	۲/۴۲		
	میزان انسجام اجتماعی	تعداد	۰	۴۵	۱۴۶	۱۳۳	۶	۲/۷۰	۰/۷۲
		درصد	۰/۰۰	۱۳/۶۴	۴۴/۲۴	۴۰/۳۰	۱/۸۲		
	شرکت در مراسم و فعالیت‌های مذهبی	تعداد	۰	۶۷	۱۱۰	۱۳۷	۱۶	۲/۶۹	۰/۸۵
		درصد	۰/۰۰	۲۰/۳۰	۳۳/۳۳	۴۱/۵۲	۴/۸۵		
	اختلاف قومی	تعداد	۰	۱۲	۵۶	۱۷۹	۸۴	۱/۹۹	۰/۷۶
		درصد	۰/۰۰	۳/۶۴	۱۶/۹۷	۵۳/۹۴	۲۵/۴۵		
	میزان جمعیت	تعداد	۳	۱۰۶	۱۰۱	۱۱۲	۵	۲/۹۵	۰/۸۹
		درصد	۰/۹۱	۳۲/۱۲	۳۰/۶۱	۳۳/۹۴	۲/۴۲		
	شیوه زندگی	تعداد	۱	۵۴	۱۴۸	۱۲۲	۵	۲/۷۷	۰/۷۴
		درصد	۰/۳۰	۱۶/۳۶	۴۴/۸۵	۳۶/۹۷	۱/۵۲		
	تغییر در پوشش محلی	تعداد	۸	۷۷	۱۴۰	۱۰۳	۲	۲/۹۶	۰/۸۲
		درصد	۲/۴۲	۲۳/۳۳	۴۲/۴۲	۳۱/۲۲	۰/۶۱		

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

مطابق جدول (۴)، پاسخگویان معتقد بودند، بیشترین میزان تأثیر توسعه کالبدی شهر رضوانشهر بر گویه‌های تغییر در پوشش محلی و سپس جمعیت، سطح سواد و سپس مهاجرت و کمترین تأثیر بر اختلافات قومی بوده است. جهت بررسی مؤلفه اقتصادی (۱۷)، گویه که شامل: قیمت مسکن، تنوع شغلی، تنوع بخشی به درآمد، میزان درآمد خانوار، انحراف از مشاغل کشاورزی، جریان‌های سرمایه یا جذب بیشتر منابع مالی، توسعه بازارهای محلی، گسترش مشاغل خدماتی، افزایش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، توسعه کارآفرینی، گردشگری روستایی، میزان تولیدات زراعی، میزان تولیدات باغی، میزان تولیدات دامداری، میزان تولیدات صنعتی - کارخانه‌ای، میزان تولیدات صنعتی - کارگاهی و تکمیلی، میزان تولیدات صنعتی - صنایع دستی بررسی شده است. نتایج به شرح جدول (۵) است.

جدول ۵. فراوانی نظرات پاسخگویان در ارتباط با توسعه کالبدی شهر رضوانشهر و تحولات اقتصادی روستاهای پیرامون آن

مؤلفه	گویه	فراوانی گویه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین	انحراف معیار
اقتصادی	قیمت مسکن	تعداد	۲۳	۱۹۹	۹۵	۱۳	۰	۳/۷۰	۰/۶۵
		درصد	۶/۹۷	۶۰/۳۰	۲۸/۷۹	۳/۹۴	۰/۰۰		
	تنوع شغلی	تعداد	۱	۸۲	۱۵۶	۹۰	۱	۲/۹۸	۰/۷۴
		درصد	۰/۳۰	۲۴/۸۵	۴۷/۲۷	۲۷/۲۸	۰/۳۰		
	تنوع بخشی به درآمد	تعداد	۰	۵۷	۱۳۶	۱۳۳	۴	۲/۷۵	۰/۷۵
		درصد	۰/۰۰	۱۷/۲۷	۴۱/۲۲	۴۰/۳۰	۱/۲۱		
	میزان درآمد خانوار	تعداد	۴۳	۴۶	۱۳۸	۱۴۳	۳	۲/۶۹	۰/۷۲
		درصد	۰/۰۰	۱۳/۹۴	۴۱/۸۲	۴۳/۳۳	۰/۹۱		
	انحراف از مشاغل کشاورزی	تعداد	۲	۱۰۴	۱۱۵	۱۰۲	۷	۲/۹۸	۰/۸۶
		درصد	۰/۶۱	۳۱/۵۲	۳۴/۸۵	۳۰/۹۱	۲/۱۱		
	جریان‌های سرمایه یا جذب بیشتر منابع مالی	تعداد	۴	۶۶	۱۰۶	۱۴۲	۱۲	۲/۷۲	۰/۸۷
		درصد	۱/۲۱	۲۰	۳۲/۱۲	۴۳/۰۳	۳/۶۴		
	توسعه بازارهای محلی	تعداد	۲	۷۳	۱۱۴	۱۲۳	۱۸	۲/۷۵	۰/۸۸
		درصد	۰/۶۱	۲۲/۱۲	۳۴/۵۵	۳۷/۲۷	۵/۴۵		
	گسترش مشاغل خدماتی	تعداد	۲	۵۷	۱۰۶	۱۵۱	۱۴	۲/۶۴	۰/۸۴
		درصد	۰/۶۱	۱۷/۲۷	۳۲/۱۲	۴۵/۷۶	۴/۲۴		
	افزایش سرمایه گذاری بخش خصوصی	تعداد	۰	۵۱	۹۴	۱۷۰	۱۵	۲/۵۵	۰/۸۱
		درصد	۰/۰۰	۱۵/۴۵	۴۸/۲۸	۵۱/۵۲	۴/۵۵		
	توسعه کارآفرینی	تعداد	۰	۴۰	۹۹	۱۶۰	۳۱	۲/۴۵	۰/۸۲
		درصد	۰/۰۰	۱۲/۱۲	۳۰	۴۸/۴۸	۹/۴۰		
گردشگری روستایی	تعداد	۰	۴۵	۱۳۴	۹۳	۵۸	۲/۵۰	۰/۹۴	
	درصد	۰/۰۰	۱۳/۶۴	۴۰/۶۱	۲۸/۱۸	۱۷/۵۷			
میزان تولیدات زراعی	تعداد	۰	۸۳	۱۲۶	۹۶	۲۵	۲/۸۱	۰/۹۰	
	درصد	۰/۰۰	۲۵/۱۵	۳۸/۱۸	۲۹/۰۹	۷/۵۸			
میزان تولیدات باغی	تعداد	۰	۴۴	۱۴۳	۱۲۳	۲۰	۲/۶۴	۰/۷۹	
	درصد	۰/۰۰	۱۳/۳۳	۴۳/۳۳	۳۷/۲۷	۶/۰۷			
میزان تولیدات دامداری	تعداد	۰	۲۸	۱۲۶	۱۴۷	۲۹	۲/۴۶	۰/۷۷	
	درصد	۰/۰۰	۸/۴۸	۳۸/۱۸	۴۴/۵۵	۸/۷۹			
میزان تولیدات صنعتی - کارخانه‌ای	تعداد	۴	۳۰	۱۱۷	۱۳۴	۴۵	۲/۴۴	۰/۸۸	
	درصد	۱/۲۱	۹/۰۹	۳۵/۴۵	۴۰/۶۱	۱۳/۶۴			
میزان تولیدات صنعتی - کارگاهی و تکمیلی	تعداد	۰	۳۱	۹۸	۱۶۶	۳۵	۲/۳۸	۰/۸۰	
	درصد	۰/۰۰	۹/۳۹	۲۹/۷۰	۵۰/۳۰	۱۰/۶۱			
میزان تولیدات صنعتی - صنایع دستی	تعداد	۰	۲۴	۱۰۲	۱۴۴	۶۰	۲/۲۷	۰/۸۴	
	درصد	۰/۰۰	۷/۲۷	۳۰/۹۱	۴۳/۶۴	۱۸/۱۸			

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

مطابق جدول (۵)، پاسخگویان معتقد بودند، بیشترین تأثیر توسعه کالبدی شهر رضوانشهر، در گویه‌های قیمت مسکن، تنوع شغلی و انحراف از مشاغل کشاورزی و کمترین تأثیر بر میزان تولید صنایع دستی بوده است. جهت بررسی مؤلفه کالبدی (۲۶) گویه که شامل: کیفیت مسکن، گرایش به ساخت مسکن شهری، کمرنگ شدن الگوی معماری سنتی، نوع مصالح بکار رفته در مساکن، نمای ساختمان، تغییر کاربری اراضی، افزایش قیمت زمین مسکونی، افزایش قیمت زمین زراعی، افزایش قیمت زمین باغی، خدمات زیربنایی شامل آب، برق، گاز، راه، طرح هادی، خدمات روبنایی شامل خدمات تجاری، خدمات آموزشی، خدمات بهداشتی-درمانی، خدمات اداری، خدمات مذهبی، خدمات فرهنگی، خدمات ورزشی، تأسیسات و تجهیزات، خدمات انتظامی و خدمات صنعتی، میزان مالکیت اراضی زراعی، میزان مالکیت اراضی باغی بررسی شده است. نتایج به شرح جدول (۶) است.

جدول ۶. فراوانی نظرات پاسخگویان در ارتباط با توسعه کالبدی شهر رضوانشهر و تحولات کالبدی روستاهای پیرامون

مؤلفه	گویه	فراوانی گویه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین	انحراف معیار
	کیفیت مسکن	تعداد	۲	۱۲۲	۱۹۹	۶	۱	۳/۳۶	۰/۵۵
		درصد	۰/۶۱	۳۶/۹۷	۶۰/۳۰	۱/۸۲	۰/۳۰		
	گرایش به ساخت مسکن شهری	تعداد	۴	۱۵۵	۱۴۶	۲۴	۱	۳/۴۲	۰/۶۶
		درصد	۱/۲۱	۴۶/۹۷	۴۴/۲۵	۷/۲۷	۰/۳۰		
	کمرنگ شدن الگوی معماری سنتی	تعداد	۳	۱۴۰	۱۴۹	۳۷	۱	۳/۳۲	۰/۶۹
		درصد	۰/۹۱	۴۲/۴۲	۴۵/۱۵	۱۱/۲۲	۰/۳۰		
	نوع مصالح بکار رفته در مساکن	تعداد	۶	۷۵	۱۹۳	۵۵	۱	۳/۰۹	۰/۶۹
		درصد	۱/۸۲	۲۲/۷۳	۵۸/۴۸	۱۶/۶۷	۰/۳۰		
	نمای ساختمان	تعداد	۱۲	۷۱	۱۸۵	۶۲	۰	۳/۱۰	۰/۷۳
		درصد	۳/۶۴	۲۱/۵۲	۵۶/۰۶	۱۸/۷۸	۰/۰۰		
	تغییر کاربری اراضی	تعداد	۳۷	۱۶۰	۱۰۲	۳۱	۰	۳/۶۲	۰/۸۱
		درصد	۱۱/۲۱	۴۸/۴۸	۳۰/۹۲	۹/۳۹	۰/۰۰		
	افزایش قیمت زمین مسکونی	تعداد	۵۴	۱۵۱	۹۴	۳۱	۰	۳/۶۹	۰/۸۵
		درصد	۱۶/۳۶	۴۵/۷۶	۲۸/۴۹	۹/۳۹	۰/۰۰		
	افزایش قیمت زمین زراعی	تعداد	۳۷	۱۴۰	۱۱۰	۴۳	۰	۳/۵۲	۰/۸۶
		درصد	۱۱/۲۱	۴۲/۴۲	۳۳/۳۴	۱۳/۰۳	۰/۰۰		
	افزایش قیمت زمین باغی	تعداد	۵	۱۴۲	۱۶۶	۱۷	۰	۳/۴۱	۰/۶۱
		درصد	۱/۵۲	۴۳/۰۳	۵۰/۳۰	۵/۱۵	۰/۰۰		
	آب	تعداد	۰	۲۷	۱۹۴	۱۰۷	۲	۲/۷۵	۰/۶۱
		درصد	۰/۰۰	۸/۱۸	۵۸/۷۹	۳۲/۴۲	۰/۶۱		
	برق	تعداد	۰	۱۳	۱۸۰	۱۳۱	۶	۲/۶۱	۰/۶۰
		درصد	۰/۰۰	۳/۹۴	۵۴/۵۴	۳۹/۷۰	۱/۸۲		
	گاز	تعداد	۰	۲۲	۱۷۷	۱۲۰	۱۱	۲/۶۴	۰/۶۶
		درصد	۰/۰۰	۶/۶۷	۵۳/۶۴	۳۶/۳۶	۳/۳۳		
	راه	تعداد	۰	۱۶	۱۵۴	۱۴۵	۱۵	۲/۵۲	۰/۶۶
		درصد	۰/۰۰	۴/۸۵	۴۶/۶۷	۴۳/۹۴	۴/۵۴		
	طرح هادی	تعداد	۸	۳۹	۱۴۳	۱۳۱	۹	۲/۷۲	۰/۸۰
		درصد	۲/۴۲	۱۱/۸۲	۴۳/۳۳	۳۹/۷۰	۲/۷۳		

کالبدی

۱/۱۶	۳/۰۳	۹	۱۳۷	۷۰	۶۳	۵۱	تعداد	خدمات تجاری	خدمات روبنایی
		۲/۷۳	۴۱/۵۲	۲۱/۲۱	۱۹/۰۹	۱۵/۴۵	درصد		
۰/۹۲	۲/۷۴	۱۶	۱۳۸	۹۷	۷۳	۶	تعداد	خدمات آموزشی	
		۴/۸۵	۴۱/۸۲	۲۹/۳۹	۲۲/۱۲	۱/۸۲	درصد		
۰/۷۸	۲/۶۶	۱۲	۱۳۹	۱۲۸	۵۱	۰	تعداد	خدمات بهداشتی-درمانی	
		۳/۶۴	۴۲/۱۲	۳۸/۷۹	۱۵/۴۵	۰/۰۰	درصد		
۰/۷۵	۲/۶۲	۱۷	۱۲۸	۱۴۷	۳۸	۰	تعداد	خدمات اداری	
		۵/۱۴	۳۸/۷۹	۴۴/۵۵	۱۱/۵۲	۰/۰۰	درصد		
۰/۷۸	۲/۶۶	۱۸	۱۲۱	۱۴۷	۴۴	۰	تعداد	خدمات مذهبی	
		۵/۴۵	۳۶/۶۷	۴۴/۵۵	۱۳/۳۳	۰/۰۰	درصد		
۰/۷۸	۲/۵۵	۲۰	۱۴۷	۱۲۴	۳۹	۰	تعداد	خدمات فرهنگی	
		۶/۰۵	۴۴/۵۵	۳۷/۵۸	۱۱/۸۲	۰/۰۰	درصد		
۰/۸۷	۲/۶۵	۲۴	۱۳۰	۱۱۲	۶۴	۰	تعداد	خدمات ورزشی	
		۷/۲۸	۳۹/۳۹	۳۳/۹۴	۱۹/۳۹	۰/۰۰	درصد		
۰/۸۰	۲/۵۸	۲۳	۱۳۴	۱۳۱	۴۲	۰	تعداد	تاسیسات و تجهیزات	
		۶/۹۶	۴۰/۶۱	۳۹/۷۰	۱۲/۷۳	۰/۰۰	درصد		
۰/۸۱	۲/۵۵	۱۹	۱۵۷	۱۰۷	۴۶	۱	تعداد	خدمات انتظامی	
		۵/۷۶	۴۷/۵۸	۳۲/۴۲	۱۳/۹۴	۰/۳۰	درصد		
۰/۷۷	۲/۴۲	۲۸	۱۶۲	۱۱۲	۲۸	۰	تعداد	خدمات صنعتی	
		۴/۲۴	۵۰/۳۱	۳۵/۱۵	۱۰/۳۰	۰/۰۰	درصد		
۰/۷۴	۲/۵۲	۱۴	۱۶۶	۱۱۶	۳۴	۰	تعداد	میزان مالکیت اراضی زراعی	
		۴/۲۵	۵۰/۳۰	۳۵/۱۵	۱۰/۳۰	۰/۰۰	درصد		
۰/۷۶	۲/۴۹	۲۴	۱۵۰	۱۲۵	۳۱	۰	تعداد	میزان مالکیت اراضی باغی	
		۷/۲۸	۴۵/۴۵	۳۷/۸۸	۹/۳۹	۰/۰۰	درصد		

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

مطابق جدول (۶)، پاسخگویان معتقد بودند، بیشترین تأثیر توسعه کالبدی شهر رضوانشهر بر روستاهای پیرامون خود، در گویه افزایش قیمت زمین مسکونی، تغییر کاربری اراضی و افزایش قیمت زمین زراعی و کمترین تأثیر بر خدمات صنعتی بوده است.

در ادامه، پس از شناسایی مؤلفه‌ها و گویه‌ها و جمع‌آوری اطلاعات از پاسخگویان، جهت بررسی‌های لازم در آمار تحلیلی مراحل شاخص‌سازی طی شده است. هدف از تنظیم شاخص‌ها شناخت کمی و دقیق شرایط موجود در ابعاد مختلف و در محدوده مورد مطالعه است. شاخص‌های مورد بررسی در پژوهش حاضر شامل شاخص‌های تحولات محیطی و اکولوژیک، تحولات اجتماعی و فرهنگی، تحولات اقتصادی، تحولات کالبدی روستاهای پیرامونی می‌باشند. جهت رسیدن به این هدف ابتدا گویه‌ها به تفکیک وارد محیط نرم‌افزار آماری SPSS شده و به شاخص تبدیل می‌شوند. برای این منظور ابتدا گویه‌ها رند شده‌اند (تقسیم بر تعداد کل پاسخگویان و ضرب در ۱۰۰) و سپس گویه‌های منفی به گویه‌های مثبت تبدیل شد. زیرا برای سنجش نیاز به شاخص‌های هم ارزش داریم تا بتوان تصمیم‌گیری و مقایسه درستی انجام دهیم. جهت تبدیل گویه‌های منفی به مثبت بایستی آن‌ها را از عددی ثابت کم نموده و یا معکوس نماییم. در پژوهش حاضر از روش معکوس نمودن استفاده شده است. گویه‌های منفی پژوهش عبارت‌اند از آلودگی صوتی، آلودگی محیطی، مهاجرت، اختلاف قومی، تغییر در پوشش محلی، انحراف از مشاغل کشاورزی، کم‌رنگ شدن الگوی

معماری سنتی، تغییر کاربری اراضی. برای تکمیل مراحل شاخص سازی باید اطلاعات عددی به دست آمده تا این مرحله را رفع اختلاف مقیاس نمود. برای این منظور از روش تقسیم بر میانگین استفاده شده و سپس به شاخص ها وزن می دهیم. برای وزن دهی سه روش نظر داوران، روش مک گراناها و تحلیل مؤلفه اصلی وجود دارد که در این پژوهش از روش نظر داوران استفاده شده است که در آن با کمک افراد مطلع و متخصص یک پرسشنامه برای هر روستا پر شد که در آن اعداد یک تا ده برای هر مؤلفه در نظر گرفته شده بود و در نهایت میانگین وزن ها به دست آمده و نتایج آن در جدول زیر آورده شده است. در نهایت وزن به دست آمده را در شاخص های رفع اختلاف مقیاس شده اعمال و میانگین و انحراف معیار شاخص ها را محاسبه می نماییم و در ادامه مراحل پژوهش از شاخص ها برای انجام عملیات کمی استفاده خواهد شد.

جدول ۷. نمره هر شاخص پس از طی مراحل شاخص سازی جهت تحلیل بیشتر

میانگین	مؤلفه	بعد	میانگین	مؤلفه	بعد	
۴/۱۶	میزان تولیدات صنعتی - کارخانه‌ای	اقتصادی	۳/۲۴	حفظ منابع طبیعی	محیطی و اکولوژیکی	
۵/۹۵	میزان تولیدات صنعتی - کارگاهی و تکمیلی		۵/۸۶	چشم انداز روستا		
۴/۰۴	میزان تولیدات صنعتی - صنایع دستی		۴/۹۹	آلودگی صوتی		
۵/۰۱	کیفیت مسکن	کالبدی	۴/۳۶	آلودگی محیطی	اجتماعی و فرهنگی	
۵/۱۰	گرایش به ساخت مسکن شهری		۴/۶۴	سطح سواد		
۵/۰۳	کم رنگ شدن الگوی معماری سنتی		۴/۹۶	بهداشت		
۴/۳۲	نوع مصالح بکار رفته در مسکن		۶/۳۷	رفاه خانوار		
۴/۲۵	نمای ساختمان		۵/۶۷	مهاجرت		
۶/۴۸	تغییر کاربری اراضی		۵/۰۱	مشارکت روستاییان		
۶/۷۳	افزایش قیمت زمین مسکونی		۵/۰۲	میزان انسجام اجتماعی		
۴/۴۶	افزایش قیمت زمین زراعی		۳/۵۴	شرکت در مراسم و فعالیت های مذهبی		
۴/۶۰	افزایش قیمت زمین باغی		۳/۸۹	اختلاف قومی		
۶/۳۰	خدمات زیربنایی - آب		۵/۹۸	میزان جمعیت		
۶/۲۰	خدمات زیربنایی - برق		۶/۲۲	شیوه زندگی		
۶/۳۸	خدمات زیربنایی - گاز		۴/۹۸	تغییر در پوشش محلی		
۶/۵۱	خدمات زیربنایی - راه		۶/۴۴	قیمت مسکن		اقتصادی
۶/۴۳	خدمات زیربنایی - طرح هادی		۵/۸۱	تنوع شغلی		
۶/۰۷	خدمات روبنایی - خدمات تجاری		۵/۷۴	تنوع بخشی به درآمد		
۵/۶۳	خدمات روبنایی - خدمات آموزشی	۴/۱۸	میزان درآمد خانوار			
۵/۷۳	خدمات روبنایی - خدمات بهداشتی-درمانی	۵/۸۸	انحراف از مشاغل کشاورزی			
۵/۷۲	خدمات روبنایی - خدمات اداری	۵/۵۹	جریان های سرمایه یا جذب بیشتر منابع مالی			
۵/۵۹	خدمات روبنایی - خدمات مذهبی	۶/۱۶	توسعه بازارهای محلی			
۵/۵۲	خدمات روبنایی - خدمات فرهنگی	۶/۳۲	گسترش مشاغل خدماتی			
۵/۴۲	خدمات روبنایی - خدمات ورزشی	۶/۲۳	افزایش سرمایه گذاری بخش خصوصی			
۵/۲۸	خدمات روبنایی - تأسیسات و تجهیزات	۶/۰۸	توسعه کارآفرینی			
۵/۲۴	خدمات روبنایی - خدمات انتظامی	۵	گردشگری روستایی			
۵/۴۵	خدمات روبنایی - خدمات صنعتی	۵/۵۶	میزان تولیدات زراعی			
۴/۰۴	میزان مالکیت اراضی زراعی	۵/۴۳	میزان تولیدات باغی			
۴/۱۱	میزان مالکیت اراضی باغی	۵/۵۷	میزان تولیدات دامداری			

منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۰

حال می‌توان بر اساس نمرات شاخص مشخص نمود مؤثرترین و کم اثرترین شاخص در هر مؤلفه کدام است. نتایج نشان داد، توسعه کالبدی بر روستاهای مورد مطالعه در بعد محیطی و اکولوژیک بیشترین تأثیر را در گویه چشم‌انداز روستا و کمترین تأثیر را در گویه حفظ منابع طبیعی داشته است. در بعد اجتماعی- فرهنگی بیشترین تأثیر را در گویه رفاه خانوار و کمترین تأثیر را در گویه شرکت در مراسم و فعالیت‌های مذهبی داشته است. در بعد اقتصادی بیشترین تأثیر را در گویه قیمت مسکن و کمترین تأثیر در گویه تولیدات صنعتی- صنایع دستی، در نهایت، بعد کالبدی بیشترین تأثیر را بر گویه افزایش قیمت زمین مسکونی و کمترین تأثیر را بر گویه میزان مالکیت اراضی زراعی داشته است.

با نگاهی به کلیه ابعاد می‌توان نتیجه گرفت، توسعه کالبدی شهر بیشترین تأثیر را بر افزایش قیمت زمین مسکونی با میانگین ۶/۷۳، خدمات زیربنایی- راه با میانگین ۶/۵۱ و تغییر کاربری اراضی ۶/۴۸ و کمترین تأثیر را بر حفظ منابع طبیعی با میانگین ۳/۲۴، شرکت در مراسم و فعالیت‌های مذهبی با میانگین ۳/۵۴ و اختلافات قومی با میانگین ۳/۸۹ داشته است.

بنابراین، می‌توان به کمک تحلیل رگرسیون خطی نشان داد آیا ارتباطی بین توسعه کالبدی شهر رضوانشهر بر مؤلفه‌های مورد بررسی وجود دارد یا خیر؟ اگر رابطه‌ای وجود دارد میزان آن چگونه است.

جدول ۸. نتیجه آزمون رگرسیون خطی با شیوه هم‌زمان

F	R	R ²	ADJ. R ²	معناداری	t	مجموع مربعات ضریب غیراستاندارد		متغیرهای پیش‌بین	
						ضریب استاندارد	B		
						Beta	خطای استاندارد		
۰/۱۵۷	۰/۳۹۱	۰/۰۷۳	۰/۲۶۹	۰/۰۰۷	۰/۳۹۶	۰/۲۶۹	۰/۴۰۱	۰/۱۵۹	تحولات محیطی و اکولوژیک
۰/۳۷۱	۰/۲۴۱	۰/۰۵۸	۰/۰۹۹	۰/۰۰۵	-۰/۶۰۹	۰/۲۴۱	۰/۲۰۷	۰/۱۲۶	تحولات اجتماعی- فرهنگی
۲/۸۶۰	۰/۵۶۸	۰/۳۲۳	۰/۲۱۰	۰/۰۱	۱/۶۹۱	۰/۵۶۸	۰/۲۲۵	۰/۳۸۰	تحولات اقتصادی
۰/۱۴	۰/۰۴۸	۰/۰۰۲	۰/۱۶۴	۰/۰۱۰	۰/۱۱۸	۰/۰۴	۰/۲۰۳	۰/۰۲۴	تحولات کالبدی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

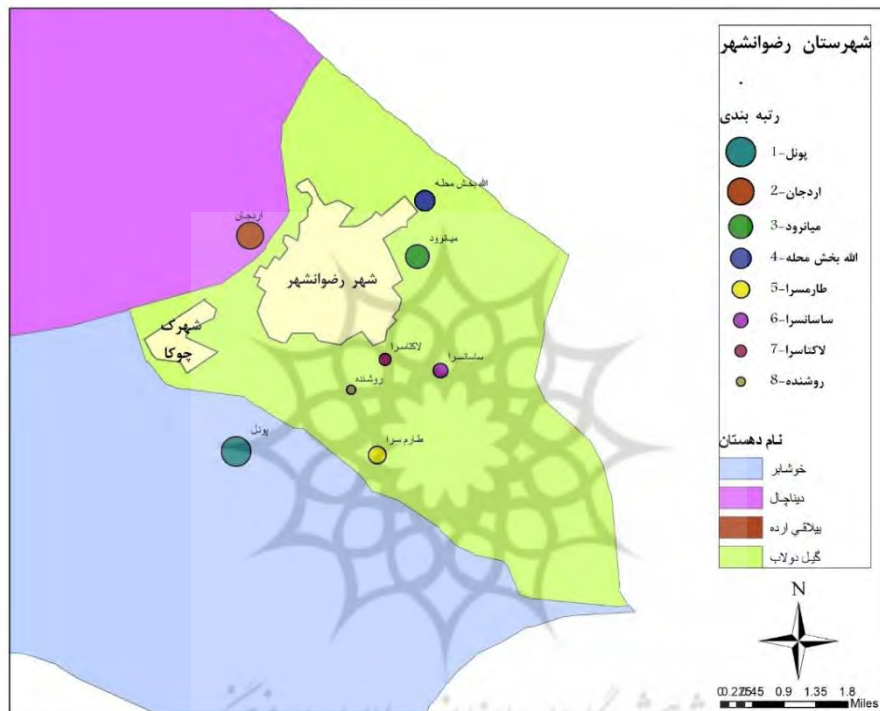
نتایج آزمون نشان داد، سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است. بنابراین بین توسعه کالبدی شهر و مؤلفه‌های مورد بررسی رابطه وجود دارد. ضریب تعدیل نشان داد، تحولات محیطی و اکولوژیک ۷/۳ درصد، تحولات اجتماعی- فرهنگی ۵/۸، تحولات اقتصادی ۳۲/۳ و تحولات کالبدی ۲ درصد از میزان اثر توسعه کالبدی شهر رضوانشهر (به‌عنوان متغیر وابسته) را پیش‌بینی می‌کند که ضمن تأیید وجود رابطه ترتیب میزان اثرگذاری را نیز مشخص می‌کند. به عبارت دیگر توسعه کالبدی شهر رضوانشهر به ترتیب بر تحولات اقتصادی، تحولات محیطی و اکولوژیک، تحولات اجتماعی- فرهنگی و تحولات کالبدی روستاهای پیرامون شهر اثرگذار بوده‌اند.

در نهایت جهت تبیین بهتر اثرات و پیامدهای توسعه کالبدی شهر رضوانشهر بر روستاهای پیرامون، روستاهای مورد مطالعه از نظر میزان اثر بررسی شد، به عبارت دیگر نشان داده شد که کدام روستا بیشترین تأثیر را از توسعه کالبدی شهر پذیرفته است. بدین منظور از تکنیک کوپراس استفاده شده است. نتیجه نشان داد، توسعه کالبدی شهر بیشترین تأثیر را بر روستای پونل و سپس اردجان نهاده است که البته این رتبه‌بندی با واقعیت مشاهده شده در بررسی‌های میدانی مطابقت دارد.

جدول ۹. نتیجه تکنیک کوپراس شامل درجه اهمیت، درصد، رتبه‌بندی سکونتگاه‌های روستایی مورد مطالعه

رتبه‌بندی	N	Q	روستا
۲	۸۳/۲۹۳	۳۲۲/۲۷۳۹	اردجان
۱	۱۰۰/۰۰۰	۳۸۶/۹۱۴۵	پونل
۴	۱۸/۸۲۷	۷۲/۸۴۵۹	الله بخش محله
۷	۷/۸۲۶	۳۰/۲۷۸۰	لاکتا سرا
۳	۱۸/۹۸۲	۷۳/۴۴۲۷	میانرود
۸	۷/۱۲۵	۲۷/۵۶۷۷	روشنده
۵	۱۱/۹۹۱	۴۶/۳۹۳۹	طارمسرا
۶	۱۰/۴۱۱	۴۰/۲۸۳۵	ساسانسرا

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

شکل ۳. نقشه رتبه‌بندی روستاهای پیراشهری به کمک تکنیک کوپراس

نتیجه‌گیری

از آنجائی که توسعه کالبدی اصطلاحی است مناسب جهت فرایندی که طی آن هم کالبد رشد خواهد کرد و هم فعالیت‌ها و کاربری‌ها در این فرایند دچار تحول خواهند شد و در محیط اطراف نیز تغییراتی را ایجاد خواهد نمود، بررسی اثرات آن در محیط دوم که مکانی است در پیرامون مکانی که در آن توسعه کالبدی دیده‌شده و تحلیل این اثرات جهت توسعه محیط دوم، لازم به نظر می‌رسد. به همین دلیل در تحقیق حاضر سعی شده است به کمک شناسایی مؤلفه‌های و گویه‌های مناسب و بررسی ارتباطات موجود به تحلیل اثرات توسعه کالبدی شهر بر روستاهای پیرامونی در محدوده شهر روضانشهر پرداخته شود تا نمونه‌ای مناسب برای سایر مکان‌ها باشد.

نتایج تحقیق نشان داد، توسعه کالبدی بر روستاهای مورد مطالعه در بعد محیطی و اکولوژیک بیشترین تأثیر را بر چشم‌انداز روستا و کمترین تأثیر را بر حفظ منابع طبیعی، در بعد اجتماعی- فرهنگی بیشترین تأثیر را بر رفاه خانوار و

کمترین تأثیر را بر شرکت در مراسم و فعالیت‌های مذهبی، در بعد اقتصادی بیشترین تأثیر را بر قیمت مسکن و کمترین تأثیر را بر میزان تولیدات صنعتی-صنایع دستی، در بعد کالبدی بیشترین تأثیر را بر افزایش قیمت زمین مسکونی و کمترین تأثیر را بر میزان مالکیت اراضی زراعی داشته است. با نگاهی به کلیه ابعاد می‌توان نتیجه گرفت توسعه کالبدی شهر بیشترین تأثیر را بر افزایش قیمت زمین مسکونی با میانگین ۶/۷۳، خدمات زیربنایی- راه با میانگین ۶/۵۱ و تغییر کاربری اراضی ۶/۴۸ و کمترین تأثیر را بر حفظ منابع طبیعی با میانگین ۳/۲۴، شرکت در مراسم و فعالیت‌های مذهبی با میانگین ۳/۵۴ و اختلافات قومی با میانگین ۳/۸۹ داشته است.

سپس به کمک تحلیل رگرسیون خطی ارتباط بین توسعه کالبدی شهر رضوانشهر با هر یک از مؤلفه‌های موردبررسی تأیید و مشخص شد توسعه کالبدی شهر رضوانشهر به ترتیب بر تحولات اقتصادی، تحولات محیطی و اکولوژیک، تحولات اجتماعی-فرهنگی و تحولات کالبدی روستاهای پیرامون شهر اثرگذار بوده‌اند. در ادامه نیز نتایج نشان داد، توسعه کالبدی شهر بیشترین تأثیر را به ترتیب بر روستاهای پونل، اردجان، میانرود، الله بخش محله، طارمسرا، ساسانسرا، لاکتاسرا، روشنده نهاده است که البته این رتبه‌بندی با واقعیت مشاهده‌شده در بررسی‌های میدانی مطابقت دارد، همچنین نتایج تحقیق با مطالعات (احمدی و همکاران، ۱۳۹۸؛ جوزاک و همکاران، ۱۴۰۱؛ تیان و همکاران، ۲۰۱۷)، همخوانی و مطابقت دارد. درنهایت پیامدهای نامطلوب و مطلوب که به‌واسطه این تحقیق و بررسی میدانی حاصل شده است به شرح زیر می‌باشد. در نتیجه توسعه کالبدی شهر رضوانشهر در روستاهای پیرامون پیامدهای نامطلوب زیر رخ داده است:

- آلودگی صوتی: چون روستاییان بنا به شیوه معیشت خود به سکوت و رفت‌وآمد محدود عادت کرده‌اند در برخی موارد افزایش رفت‌وآمد و ایجاد سروصدا موجبات ناراحتی آن‌ها را فراهم نموده است؛
- تغییر در پوشش محلی: این پدیده بالأخص در نسل جوان روستاها بسیار به چشم می‌خورد و به دلیل اهمیت حفظ فرهنگ بومی از پیامدهای منفی توسعه کالبدی شهر محسوب می‌گردد؛
- انحراف از مشاغل کشاورزی: این پدیده شاید باعث خوشحالی جوانان روستا گردد اما افرادی که به‌جز کشاورزی حرفه‌ای دیگری ندارند را ناامید نموده است؛
- کاهش میزان تولید محصولات زراعی: که به‌واسطه تغییر کاربری زمین و انحراف از مشاغل کشاورزی بوده است؛
- افزایش قیمت مسکن و زمین: اگرچه از دید برخی روستاییان این پدیده از پیامدهای مثبت توسعه کالبدی شهر است اما به دیده کارشناسان امور روستایی یک پیامد نامطلوب محسوب می‌شود. از طرفی به گفته برخی روستاییان، به علت افزایش مهاجرت و ورود مهاجران جدید به منطقه و افزایش قیمت زمین، مردم بومی در تهیه مسکن دچار مشکل می‌شوند؛
- کاهش مالکیت اراضی: که به عللی همچون فروش برخی زمین‌ها و تکه‌تکه شدن آن‌ها بوده است، درعین حال تغییر کاربری زمین‌ها به علت سودآوری بخش مسکن و ساخت‌وساز از جمله علل مزبور بوده است؛
- کم‌رنگ شدن الگوی سنتی مسکن روستایی و توسعه سبک معماری شهری: این پدیده در عین اینکه جاذبه‌های سنتی مسکن روستایی را بر هم زده است، اما منجر به این شده که استحکام مساکن مزبور بیشتر شده و استانداردهای زندگی بهتر شود؛ و

- تغییرات گسترده فرهنگی در روستاها که ناشی از تنوع فرهنگی و قومیتی ناشی از ورود مهاجران جدید به منطقه بوده است و معضلات اجتماعی فراوانی همچون ناهنجاری‌های اجتماعی و اخلاقی و نابسامانی‌های فرهنگی را پدید آورده است.

در نتیجه توسعه کالبدی شهر در محدوده مورد مطالعه پیامدهای مطلوب زیر رخ داده است:

- افزایش سطح سواد: توسعه کالبدی شهر و ایجاد انگیزه در روستاهای مورد مطالعه سبب افزایش سطح سواد به نسبت جمعیت موجود شده است؛
- کاهش مهاجرت: توسعه کالبدی شهر سبب افزایش سطح امید در نسل جوان شده و بنابر ادعای دهیاران محترم روستا در برخی موارد سبب مهاجرت معکوس شده است؛
- ایجاد تنوع شغلی: از آنجائی که بهانه مهاجرت بسیاری از روستاییان نبود شغل مناسب بوده است ایجاد تنوع شغلی می‌توان آینده روشنی را برای روستاهای مورد مطالعه رقم زد؛
- افزایش جریان‌های سرمایه: اگرچه در روستاهای مورد مطالعه افزایش چشمگیری در جریان سرمایه دیده نشده است اما به نقل از مدیران روستایی با توسعه کالبدی شهر، امید به سرمایه‌گذاری توسط افراد غیربومی بسیار بیشتر از گذشته بوده است؛ و
- افزایش گرایش به ساخت مسکن بادوام: افزایش وام‌های روستایی، گرایش به زندگی شهری، افزایش سطح انتظار جوانان و ... سبب شده است الگوی معماری و نوع مصالح مورد استفاده تغییر کند که در اصل عامل نامطلوبی بالأخص جهت گردشگری است اما سبب گرایش به ساخت مسکن بادوام شده است.

همچنین جهت دریافت نتیجه مطلوب می‌توان راهکارهای زیر را در محدوده مورد مطالعه ارائه نمود:

- شناخت قابلیت‌ها و ظرفیت‌های بالقوه روستاها؛
- کنترل و جهت دادن به روند ساخت‌وسازها در مناطق روستایی؛
- مدیریت همراه با آینده‌نگری بیشتر از سوی مسئولان روستایی جهت توسعه مثبت روستاها به واسطه نزدیکی به شهر؛
- کنترل توسعه و نظارت بر گسترش کالبدی شهر و جلوگیری از بلعیدن روستاهای پیرامون؛
- برنامه‌ریزی مشارکتی و افزایش ارتباطات و همکاری متقابل روستاییان با حمایت دهیاران محترم؛ و
- ایجاد تنوع اقتصادی و ارائه راهکارهای مناسب جهت ایجاد درآمد پایدار برای روستاییان.

تشکر و قدردانی

مقاله حاضر مستخرج از رساله دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی بوده که در گروه جغرافیای دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت از آن دفاع شده است.

منابع

- احمدی، مظهر. عزیزی، شیرین. قایقی، نیکو. ۱۳۹۸. اثرات پیوندهای روستایی- شهری بر تحولات کالبدی-فضایی نواحی پیراشهری مورد: سکونتگاه‌های محمودآباد و آتشگاه پیرامون شهر کرج. مجله توسعه فضاهای پیراشهری. (۲)۱، ۹۵-۱۰۵.

- ابراهیمی، محمدامین. ۱۳۹۷. بررسی نقش کالبدی - فیزیکی شهر ارومیه بر مسکن سکونتگاه‌های روستاهای پیرامون، چهارمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط‌زیست، صص ۱۱-۱.
- توکلی، مرتضی. نعیم آبادی، نازنین. ۱۳۹۸. خزش شهری و تغییرات کاربری اراضی فضاها پیراشهری نیشابور. مجله توسعه فضاها پیراشهری. (۲)۱، ۱۵۱-۱۶۵.
- جوانشیری، مهدی. عنابستانی، علی‌اکبر. سجاسی‌قیداری، حمدالله. ۱۳۹۹. تحلیل و آینده‌نگری تحولات کالبدی سکونتگاه‌های روستایی پیراشهری واقع در حریم کلانشهر مشهد. فصلنامه علمی برنامه‌ریزی فضایی. (۲)۱۰، ۱۱۹-۱۴۸.
- جوزا، ک، علیرضا. لطفی، صدیقه. نیک‌پور، عامر. ۱۴۰۱. تحلیل اثرات و پیامدهای الحاق روستا به شهر (مورد: روستاهای الحاقی به شهر آمل). مجله توسعه فضاها پیراشهری. (۱)۴، ۲۵-۴۶.
- خسروی، فرشاد؛ شمس، مجید؛ ملک‌حسینی، عباس. ۱۳۹۹. تحلیل فضایی اثرات گسترش فیزیکی کلان‌شهرها بر روستاهای پیرامون (مطالعه موردی: کرمانشاه)، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، (۳۶)۹، ۳۹-۵۲.
- رفیعی، مهران. خطیبی، سید محمدرضا. داودپور، زهره. ۱۳۹۹. تبیین مفهوم پیراشهری و عوامل مؤثر در ایجاد و توسعه آن. باغ نظر. ۱۷ (۹۲). ۲۹-۵۰.
- طاهرخانی، مهدی. رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا. ۱۳۸۳. تحلیل نقش روابط متقابل شهر و روستا در تحول نواحی روستایی استان قزوین. نشریه مدرس. ۸(۳۵)، ۱۱۲-۷۹.
- عزیزپور، ملکه. حسین‌زاده دلیر، کریم. اسماعیل‌پور، نجم‌ا. ۱۳۸۸. بررسی رابطه رشد افقی سریع شهر یزد و تحرکات جمعیتی در این شهر، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، (۳۴)۲۰، ۱۰۵-۱۲۴.
- فردوسی، بهرام. ۱۳۸۴. امکان‌سنجی و کاربرد سیستم پشتیبانی تصمیم‌گیری در توسعه فیزیکی شهر، نمونه‌ی موردی شهر سنندج، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
- ملک‌پورهشجین، سهیلا. آمار، تیمور. مولانی‌هشجین، نصرالله. قریشی، محمد باسط. ۱۴۰۰. تحلیل تطبیقی اثرات و پیامدهای سیاست‌گذاری‌های کالبدی برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۰-۹۵) (روستاهاى جلگه‌ای و کوهستانی غرب گیلان مورد: طرح هادی روستایی). دو فصلنامه نشریه علمی مهندسی جغرافیای سرزمین. (۹)۵، ۱۰۵-۱۲۴.
- وارثی، حمیدرضا. رجایی جزین، عباس. قنبری، عباس. ۱۳۹۱. تحلیلی بر عوامل خزش شهری و رشد فیزیکی شهر گناباد با استفاده از مدل‌های آنتروپی و هلدرن. آمایش سرزمین، (۶)۴، ۷۹-۱۰۰.
- Bertrand, N. 2007. **Introduction: ESDP ideals and the inheritance of rural planning failures**. In N. Bertrand & V. Kreibich (Eds.), *Europe's City-Regions Competitiveness: Growth Regulation and Peri-Urban Land Management*. PP. 1-35.
- Briquel, V. & Collicard, J. J. 2015. **Diversity in the rural hinterlands of European cities**. In K. Hoggart (Ed.), *The City's*
- Caruso, G. 2015. **Peri-Urbanisation: the situation in Europe**. A bibliographical note and survey of studies in the Netherlands, Belgium, Great Britain, Germany, Italy and the Nordic countries.
- CEMAT. 2007. **Spatial development glossary**. Retrived fom [http://www.ectp-ceu.eu/images/stories/Glossary-CEMAT/](http://www.ectp-ceu.eu/images/stories/Glossary-CEMAT/Glossary-English.pdf) Glossary-English.pdf
- Chen, Q. and Song, Z., 2014, **Accounting For China's Urbanization**, China Economic Review, Vol. 30, No. 1, PP. 485-494.
- Christopher, D., 2008, **Health and Urban Living**, Science, Vol. 319, No. 5864, PP. 766-769.
- Concepción, E. D. 2021. **Urban sprawl into Natura 2000 network over Europe**. Conservation Biology, 35(4), 1063-1072

- Li, L. Y., Qi, Z. X., & Xian, S. 2020. **Decoding spatiotemporal patterns of urban land sprawl in Zhuhai, China.** Applied Ecology and Environmental Research, 18(1), 913-927
- Rao, J. 2020. **Comprehensive land consolidation as a development policy for rural vitalisation: Rural In Situ Urbanisation through semi socio-economic restructuring in Huai Town.** Journal of Rural Studies.
- McGregor, D. & Simon, D. & Thompson, D. 2006. **The Peri- Urban Interface: Approaches to Sustainable Natural and Human Resource Use.** London: Earthscan
- Shen, L., et al., 2012, **An Alternative Model For Evaluating Sustainable Urbanization,** Cities, Vol. 29, No. 1, PP. 32–3
- Sun, Y., & Zhao, S. 2018. **Spatiotemporal dynamics of urban expansion in 13 cities across the Jing-Jin-Ji urban agglomeration from 1978 to 2015.** Ecological Indicators, 87, 302-313.
- Tian, L., Li, Y., Yan, Y., & Wang, B. 2017. **Measuring urban sprawl and exploring the role planning plays: A shanghai case study.** Land Use Policy, 67, 426-435.
- Yar, P., Atta-ur-Rahman, M. A. K., & Samiullah, S. 2016. **Spatio-temporal analysis of urban expansion on farmland and its impact on the agricultural land use of Mardan city, Pakistan.** Proceedings of the Pakistan Academy of Sciences, B. Life and Environmental Sciences, 53, 35-46
- Zhao, P., 2013, **Too Complex To Be Managed? New Trends in Peri-Urbanisation and Its Planning in Beijing,** Cities, Vol. 30, No. 1, PP. 68–76.
- Zhao, P., 2013, **Too Complex To Be Managed? New Trends in Peri-Urbanisation and Its Planning in Beijing,** Cities, Vol. 30, No. 1, PP. 68–76.
- Zhou, J., Zhang, X., and Shen, L., 2015, **Urbanization Bubble: Four Quadrants Measurement Model,** Cities, Vol. 46, No. 1, PP. 8–15.

